

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Uudistuva Suomi tarvitsee uudistuvaa yliopistotutkimusta ja koulutusta

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry kiittää mahdollisuudesta lausua. Lausuntomme keskittyy yliopistojen yhteisesti tärkeinä pitämiin tavoitteisiin ja edellytyksiin. Unifin pääviestit ovat:

Huipputasoista koulutusta on pystyttävä tarjoamaan tulevaisuudessakin

- Yliopistoilla on keskeinen rooli koko tutkimukseen perustuvan koulutusjärjestelmän kivijalkana. Unifi jakaa tavoitteen rakentaa modernia uudistuvaa yliopistolaitosta.
- Opiskelijat liikkuvat ja valitsevat parhaat yliopistoyhteisöt kansainvälisesti. Opintopolut moninaistuvat, tarvitaan uutta pedagogista kehittämistä ja valmentavan ohjauksen uusia tapoja.
- Uudet työpaikat edellyttävät korkean tason osaamista. Korkea-asteen tutkintomäärien pysyvä kasvu laadukkaan koulutuksen avulla edellyttää vähintään 100 M€ vuosittaisen rahoitustason nostamisen. Koulutuksen määrää ei voi lisätä laadun tai tutkimuspanostusten kustannuksella
- Yliopistojen ja korkeakoulujen opintotarjontaa ja alueellista saavutettavuutta tulee kehittää yhteistyötä lisäämällä, digitalisuutta hyödyntäen.

Kilpailukykyinen tutkimus uudistaa yhteiskuntaa ja elinkeinoelämää

- Suomen on tuettava kansainvälisesti kilpailukykyistä tutkimusta sekä huipputason tutkimusinfrastruktuureja ja ekosysteemejä.
- Yhteiskunta tarvitsee kiertovoimaa. Panostukset tasokkaaseen tutkimukseen ja koulutukseen houkuttelevat meille kansainvälisiä osaajia.

Uskottava tiekartta vaatii konkreettiset toimet

- Koulutuspoliittisen selonteon tavoitteena on korkea laatu. Myös mittarien tulee tavoitella laatua, ei pelkästään määrää. Toimenpiteiden yhteyttä tavoitteisiin tulee konkretisoida ja osoittaa pidemmän aikavälin konkreettinen linjaus panostuksiin
- Väestön korkeakoulutetun osuuden nostaminen, jatkuvan oppimisen systeemistason muutos sekä TKI-intensiteetin nostaminen eivät voi kilpailla keskenään resursseista.
- Poliittisen ja rahoituksellisen ohjauksen tulee kohdistua pitkän aikavälin tavoitteisiin, eikä sillä tule liiaksi ohjata autonomisten yliopistojen sisäistä toimintaa.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Vision lähtökohtina sivistys, tasa-arvo ja osaaminen

Koulutuspoliittisen selonteon arvokas lähtökohta on sivistyksen rooli ja koulutuksellinen tasa-arvo vakaan yhteiskunnan perustana. Työelämän ja koko Suomen uudistumiseen ja maan kilpailukyvyyn nostamiseen tarvitaan korkeatasoista tutkimusta, siihen perustuvaa koulutusta ja pedagogista kehittämistyötä sekä osaajien aktiivista rekrytointia Suomeen. Yliopistojen rooli tutkimukseen perustuvan koulutusjärjestelmän kivijalkana sekä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän uudistajina tulisi tuoda selkeämmin ja monipuolisemmin näkyville.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

-

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Uudet työpaikat edellyttävät korkean tason osaamista

Osaamistason nostaminen edellyttää panostamista koulutuksen laatuun ja uudistumiseen, pedagogiseen kehittämiseen ja ohjaukseen, tutkintomäärien nostamiseen sekä kansainvälisten osaajien houkutteluun Suomeen.

Yliopisto- ja korkeakoulututkintojen määrää on lisättävä, mutta ei koulutuksen laadun kustannuksella. Jotta korkeakoulutettujen osuus saadaan nostettua vuoteen 2030 mennessä Visio 2030 asettamaan 50 %:n tavoitteeseen, tarkoittaa se korkeakoulujen aloituspaikkojen pysyvää

lisäämistä. Kasvavien tutkintomäärien pitkäjänteiselle rahoitukselle tarvitaan linjaus. Keskimäärin yhden opiskelijavuoden kustannukset yliopistoissa ovat noin 10000 euroa. Korkeakoulujen vuosittaisia määrärahoja on korotettava vähintään 100 miljoonalla eurolla.

Opiskelijat ovat entistä liikkuvampia ja ajasta ja paikasta riippumaton opiskelu on valtavirtaa. Avointen yliopisto- ja korkeakouluopintojen väyliä tutkinto-opintoihin tulee lisätä. Digitalisaation hyödyntämisen merkitys tulee selonteossa konkretisoida. Korkeakoulut ovat sitoutuneet yhteisen Digivisio 2030:n tavoitteisiin.

Koulutusvastuiden koordinoinnin ja säätelyn tapoja kehitettäessä on turvattava koulutuksen laatu. Koulutuksen tulee perustua sekä työmarkkinoiden tarpeeseen että korkeakoulun kykyyn järjestää laadukasta, tutkimukseen perustuvaa opetusta valitsemillaan aloilla. Professiopohjaisissa tutkinnoissa on huomioitava toimintaympäristön kasvanut vaatimustaso.

Yliopistojen ja koko korkeakoulusektorin kehittämiseksi ja koulutuksen alueellisen saavutettavuuden turvaamiseksi tulee lisätä korkeakoulujen välistä yhteistyötä. Selonteossa irrallisesti viitattut rakenteelliset ratkaisut eivät ole itseisarvo.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

On panostettava parhaaseen osaamiseen

Kansainvälisesti kilpailukykyinen tutkimus on perustana sekä Suomen korkeatasoiselle koulutusjärjestelmälle että pitkäjänteiselle kilpailukyvyllle. Vain luomalla kansainvälisesti niin vaikuttavia osaamiskeskittymiä, että ne muodostavat houkuttelevia solmukohtia maailman parhaissa verkostoissa, voidaan houkutella merkittäviä yksityisiä TKI-investointeja.

Selonteossa on tarkoituksenmukaisesti ja konkreettisesti kuvattu kansallisen TKI-tiekartan toimeenpano ja myös esitetty vastuita eri ministeriöille. Tutkimuksen resursointi nojaa kuitenkin edelleen liikaa määrääkaisiin instrumentteihin. Läpimurtoinnovaatiot edellyttävät pitkäjänteistä tutkimukseen panostamista. Tavoitteena on nostaa TKI-panostusten taso 4 prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä siten, että noin 2/3 rahoituksesta tulee yksityiseltä ja 1/3 julkiselta sektorilta. Tämä edellyttää noin miljardin euron julkisia lisäpanostuksia. Tavoitteeseen pääsemiseen tarvitaan suunnitelma julkisen TKI-rahoituksen lisäämisestä noin 100 miljoonalla eurolla vuosittain.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Jatkuva oppiminen on osa koulutusjärjestelmää

Jatkuvan oppimisen järjestelmän tulee perustua jo olemassa olevaan julkisen koulutustarjonnan vahvuuksiin. Yliopistojen olemassa oleva monipuolinen tarjonta ansaitsee tulla selkeästi mainituksi. Myös tutkintoon johtavien yliopistokoulutusten työelämärelevanssi on esimerkiksi kandipalautteiden perusteella varsin korkea. Digitalisaation mahdollisuuksia tulee hyödyntää täysipainoisesti opiskelijalähtöisten yksilöllisten opintopolkujen rakentamisessa. Jatkuvan oppimisen linjauksissa tulee huomioida myös Suomen vähemmistökielet ja muut kieliryhmät.

Jatkuvan oppimisen toimet sopivat tuettavaksi määräaikaisilla rahoitusinstrumenteilla, mutta pysyviä uusia hallintorakenteita ei tule rakentaa määräaikaisen rahoituksen turvin. Ennakointityön alueellinen koordinaatio on kannatettavaa.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Ohjauksen rooli kasvaa

Ohjauksen ja neuvonnan merkitys on suuri ja kasvaa edelleen myös yliopisto-opinnoissa ja jatkuvan oppimisen palveluissa, ei pelkästään muilla koulutusasteilla. Tämä tulee huomioida selonteossa paremmin.

Opintopolkujen monipuolistuminen ja yksilöllistyminen, työn ohella opiskelu sekä jatkuvan oppimisen toimet edellyttävät yliopisto-opinnoissa paitsi korkeaa laatua, myös entistä vahvempaa valmentavaa otetta sekä henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa. Yliopistopedagogiikan, digipedagogiikan ja ohjauksen kehittäminen on tärkeää myös koulutuksen saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

Ruotsin kielen asema on tärkeä

Ruotsin kielen rooli toisena kansalliskielenä ja ruotsinkielisten yliopistojen rooli on kiinteä osa Suomen yliopistokenttää, identiteettiä ja kulttuuria. Selonteossa esitetty näkökulma on liiaksi rajautunut perusopetukseen, ja sitä tulee syventää. Ruotsinkielisen koulutuksen lisäksi tulee huomioida saamenkielisen koulutuksen tarve ja merkitys.

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Kansainvälisten osaajien rekrytointiin tarvitaan toimia, toimijoita ja resursointia

Suomen yliopistojen tavoitteena on lisätä koulutusperäistä maahanmuuttoa ja parhaiden kansainvälisten tutkijoiden rekrytointia Suomeen. Kiitämme, että asia on selonteossa huomioitu riittävällä painoarvolla. On tärkeää, että kaikilla aloittavilla opiskelijoilla on taidot opintojen sujuvaan etenemiseen. Kansainvälisten opiskelijoiden rekrytoinnin helpottamiseksi tarvitaan sekä valmentavaa koulutusta että lisää ohjausta ja neuvontaa. Tehtävät eivät kuitenkaan voi olla ainoastaan yliopistojen vastuulla, ja ne on riittävästi resursoitava.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Ajalin Elina

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry - Puheenjohtaja Keijo
Hämäläinen, toiminnanjohtaja Tanja Risikko